

Το «στοιχειωμένο» δάσος του Βερντέν: Το άγνωστο «Τσέρνομπιλ» στην καρδιά της Ευρώπης, κληρονομιά του Α΄Π.Π.

Οι θηριωδίες, ο αριθμός των θυμάτων και η αγριότητα με την οποία διεξήχθη ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος έκαναν τον Πρώτο να μοιάζει με μια λιγότερο οδυνηρή ανάμνηση από ό,τι πραγματικά ήταν.

Ωστόσο, εκείνη η σύρραξη που η ανθρωπότητα (πριν ανακαλύψει τα όρια του παραλογισμού της) ονόμασε «Ο Μεγάλος Πόλεμος», άφησε πίσω της μια άνευ προηγουμένου τραγική κληρονομιά. Την περίφημη «Κόκκινη Ζώνη» κοντά στο Βερντέν, στην οποία –έναν αιώνα μετά- απαγορεύεται οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα.

Όταν στις 21 Φεβρουαρίου 1916 έπεφτε ο πρώτος πυροβολισμός της μάχης του Βερντέν ελάχιστοι μπορούσαν να φανταστούν πως οι εχθροπραξίες θα κρατούσαν για 300 μέρες. Άλλωστε τα χαρακώματα ήταν κάτι το πρωτόγνωρο και αποδείχτηκαν απροσπέλαστα για τα μέχρι τότε γνωστά όπλα. Γερμανοί και σύμμαχοι επιδόθηκαν σε ατέρμονους βομβαρδισμούς και προσπάθειες κατάληψης ενός μέτρου γης, με ανθρώπινες απώλειες χωρίς κανένα ουσιαστικό αντίκρισμα, πέρα από το θάνατο και την καταστροφή.

Το μέγεθος του ολέθρου φάνηκε μετά τη λήξη του πολέμου. Μια ολόκληρη περιοχή 1.200 τετραγωνικών χιλιομέτρων θεωρήθηκε απολύτως ακατάλληλη και επικίνδυνη για τους ανθρώπους. Ένα αιώνα μετά σχεδόν 100 τ.χ, μια έκταση περίπου όση το Παρίσι, παραμένουν απαγορευμένο μέρος. Απρόσιτο, απροσπέλαστο, θανατηφόρο.

Μια περιοχή που ισχύει περίπου ό,τι και στο Τσέρνομπιλ, με τη μόνη διαφορά πως σ' αυτή την περίπτωση δεν είναι η ραδιενέργεια που απειλεί να σκοτώσει αλλά άλλα κατάλοιπα της παραφροσύνης του είδους μας. Περίπου 60 εκατομμύρια βλήματα πυροβολικού ρίχτηκαν από τη μία προς την άλλη πλευρά. Πολλά από αυτά δεν έσκασαν ποτέ και αν αναλογιστούμε τι χρειάστηκε για να απομακρυνθεί ένα έξω από τη Θεσσαλονίκη πριν μερικούς μήνες, μόνο να φανταστούμε μπορούμε τι σημαίνει αυτός ο αριθμός για το Βερντέν.

Οι αγρότες αναγκάστηκαν να μην επιστρέψουν ποτέ στη γη τους, αφού εκτός από τα βλήματα, υπήρχαν διάσπαρτα ναρκοπέδια, αλλά και υψηλή συγκέντρωση ουσιών όπως μόλυβδος, χλώριο, υδράργυρο, αρσενικό και οξέα από τις βόμβες αερίων που χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον. Μόλις μία δεκαετία πριν οι μετρήσεις έδειξαν πως υπάρχει 17% αρσενικό στο έδαφος, λίγες χιλιάδες φορές παραπάνω από τα επιτρεπτά όρια δηλαδή... Ωστόσο, ακόμη και σήμερα κάθε έτος «θερίζεται» αυτό που οι ντόπιοι ονομάζουν «σιδερένια σοδειά» και αποτελείται από 900 τόνους πυρομαχικών που απομακρύνονται με μια διαδικασία που μοιάζει να μην έχει τέλος.

Όσα χωριά δεν ισοπεδώθηκαν από τους βομβαρδισμούς, όσοι κάτοικοι δεν έπεσαν νεκροί από τις σφαίρες, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή βόρεια του Βερντέν. Σύμφωνα με τις πηγές, η σχετική αναφορά έλεγε «Πλήρης καταστροφή. Βλάβη σε ακίνητα: 100%. Ζημιές στη γεωργία: 100%. Αδύνατο να καθαριστεί. Η ανθρώπινη ζωή αδύνατη». Συμπεριλαμβανομένης και της ανάγκης των ανθρώπων να καταφεύγουν στον θεό. Όπως μαρτυρά και η πινακίδα, εκεί κάποτε ήταν η εκκλησία. Εκεί κάποτε υπήρχε θεός...

Όταν ο πόλεμος τελείωσε το 1918, η γαλλική κυβέρνηση προσπάθησε να υπολογίσει το κόστος καθαρισμού της περιοχής. Αποδείχτηκε αδύνατο, οπότε πήρε την απόφαση της πλήρους εγκατάλειψης και της σταδιακής αποκατάστασης, προφανώς χωρίς καν να μπορεί οποιοσδήποτε να σκεφτεί πως 100 χρόνια δεν θα ήταν αρκετά για να υλοποιηθεί το σχέδιό της.

Μάλιστα, μέχρι τη δεκαετία του '70 η πολιτική που ακολουθήθηκε σε πολλές περιπτώσεις έφερε τα αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ειδικά η τακτική των «ελεγχόμενων» εκρήξεων που οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη μόλυνση του περιβάλλοντος με τα θανατηφόρα υλικά που έκρυβαν στα κουφάρια τους τα απομεινάρια του πολέμου. Μέχρι σήμερα άλλοι 630 θάνατοι έχουν προστεθεί στον κατάλογο των απωλειών της μάχης του Βερντέν, αφού τόσοι είναι εκείνοι που πέθαναν στην προσπάθεια καθαρισμού των χαρακωμάτων.

Ωστόσο η εγκατάλειψη και ο φόβος άφησαν σε ορισμένες περιοχές τη φύση στην ησυχία της. Δίνοντάς της την ευκαιρία να παλέψει για να επανέλθει. Σε κάποια σημεία η χλωρίδα έχει εξαφανιστεί σε ποσοστό 99% κι ολόκληρες εκτάσεις θυμίζουν έρημο. Αλλού όμως έχουν επανεμφανιστεί τα δάση, μαζί τους τα ζώα και κατά συνέπεια και οι άνθρωποι που αφηφούν τον κίνδυνο και πηγαίνουν εκεί για να κυνηγήσουν ή για να βοσκήσουν τα κοπάδια τους.

Οι επιστήμονες θεωρούν ότι ίσως χρειαστεί να περάσουν μέχρι και 700 χρόνια (δεν είναι τυπογραφικό λάθος), ενώ άλλοι κάνουν λόγο ακόμη και για μία ολόκληρη χιλιετία, μέχρι το Βερντέν να είναι σε θέση να κατοικηθεί ξανά και να πάψει να είναι ένα μέρος συνυφασμένο με το θάνατο. Πάντως ούτε οι προβλέψεις τους ούτε ο κίνδυνος εμποδίζει ορισμένους από το να το επισκέπτονται. Όπως κάποιοι ηλικιωμένοι, σαν τον κύριο της φωτογραφίας που ξέρουν πως κάτι σαν αυτό που κρατούν στα χέρια τους σκότωσε τον πατέρα, τον παππού τους ή απλά κάποιον που έδωσε τη ζωή του για έναν παράλογο, όπως μάλλον όλοι, πόλεμο.